

Національний університет
«Острозька академія»

Co-funded by
the European Union

Міністерство освіти і науки України

Навчально-науковий інститут права ім. І. Малиновського
Центр досконалості ім. Жана Моне «Хаб європейських рішень»
Науково-дослідний центр вивчення наукової, освітньої,
громадської та політичної спадщини академіка І. Малиновського

МАТЕРІАЛИ
XII Міжнародної
науково-практичної конференції

МАЛИНОВСЬКІ ЧИТАННЯ

27–28 листопада 2025 року

Острог
Видавництво Національного університету «Острозька академія»
2025

УДК 34(063)
ББК 67
НЗ4

Друкується за ухвалою вченої ради
Навчально-наукового Інституту права ім. І. Малиновського
Національного університету «Острозька академія»
(протокол № 5 від 09 грудня 2025 року)

Редколегія випуску:

Дробуш І. В., доктор юридичних наук, професор, Національний університет «Острозька академія»
(головний редактор);

Блащук Т. В., кандидат юридичних наук, доцент, Національний університет «Острозька академія»;

Матвійчук М. А., доктор філософії в галузі права, доцент, Національний університет «Острозька академія»;

Крالیук П. М., доктор історичних наук, професор, Національний університет «Острозька академія»;

Балацька О. Р., кандидат юридичних наук, професор, Національний університет «Острозька академія»;

Михальчук Б. С., доктор філософії в галузі права, Національний університет «Острозька академія»;

Лотиш Т. В., доктор філософії в галузі права, Національний університет «Острозька академія»;

Скарбарчук О. Г., доктор філософії в галузі права, Національний університет «Острозька академія».

Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції «Малиновські читання» (м. Острог, 27–28 листоп. 2025 р.) / ред. кол.: Дробуш І. В., Блащук Т. В., Матвійчук М. А. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2025. 415 с.
DOI:10.25264/09.12.2025

У збірнику опубліковано матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції «Малиновські читання» у межах Саміту «Європейські виклики та рішення» (м. Острог, 27–28 листопада 2025 року) на актуальну правову та державну проблематику. Наведені тези науковців будуть цікаві як дослідникам питань історії, права та держави, так і практикам, викладачам, аспірантам і студентам. Конференція відбувалася у межах грантового освітнього проекту Hub of the EU solutions, що співфінансується Європейським Союзом (101127578 — HEUS — ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH).

The collection contains materials from the XII International Scientific and Practical Conference ‘Malynovskyi Readings’ held as part of the ‘European Challenges and Solutions’ Summit (Ostrog, 27–28 November 2025) on topical legal and state issues. The abstracts and articles by scholars will be of interest to researchers in the fields of history, law and state, as well as practitioners, teachers, postgraduates and students. The conference was held as part of the Hub of the EU Solutions grant-funded educational project, co-financed by the European Union (101127578 — HEUS — ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH).

Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише автору(ам) і не обов'язково відображають Європейський Союз або Виконавче агентство з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні орган, що надає гранти, не можуть нести відповідальність за них.

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

© Автори, 2025

© Видавництво Національного університету
«Острозька академія», 2025

Ільїна А. О.,

*старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін інституту права та безпеки
Одеського державного університету внутрішніх справ*

Назаренко О. П.,

здобувачка вищої освіти Одеського державного університету внутрішніх справ

ІНСТИТУТ ВИЗНАННЯ БЕЗВІСТИ ВІДСУТНІХ ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

У контексті повномасштабної збройної агресії проти України проблема правового регулювання статусу осіб, які зникли безвісти, набула особливої актуальності. Інститут визнання фізичної особи безвісно відсутньою, закріплений у Цивільному кодексі України, покликаний забезпечити правову визначеність у цивільних, сімейних і спадкових правовідносинах. Особливе значення він має в умовах воєнного стану, коли кількість випадків зникнення громадян зростає унаслідок бойових дій, евакуації, полону або інших надзвичайних обставин.

Згідно зі статтею 43 Цивільного кодексу України, фізична особа може бути визнана безвісно відсутньою, якщо упродовж одного року в місці її постійного проживання відсутня будь-яка інформація про її перебування. Такий статус встановлюється судом у порядку окремого провадження відповідно до положень Цивільного процесуального кодексу України. Під час дії воєнного стану законодавець передбачив також спрощену процедуру – зниклі за особливих обставин особи включаються до Єдиного реєстру осіб, зниклих безвісти, за заявою до Національної поліції. Проте цей статус не є тотожним визнанню особи безвісно відсутньою у судовому порядку [4, 5].

Процедура судового визнання передбачає звернення заінтересованої особи до суду з відповідною заявою. У ході розгляду справи суд з'ясовує факт тривалої відсутності фізичної особи та вивчає докази, які підтверджують обставини її зникнення та безуспішні спроби розшуку. В умовах війни суди враховують специфіку ситуацій, пов'язаних з активними бойовими діями, тимчасовою окупацією територій, можливим перебуванням особи в полоні чи евакуацією. Відтак, до оцінки обставин справи суд підходить з урахуванням об'єктивної неможливості швидкого збирання інформації про місцезнаходження людини [1, с. 109].

Правові наслідки визнання особи безвісно відсутньою мають широкий спектр: судові рішення є підставою для встановлення опіки над її майном (відповідно до чинного законодавства опікун призначається органом опіки і піклування), воно дозволяє одному з подружжя ініціювати розірвання шлюбу, а

також визначає порядок взаємодії зі спадковими правовідносинами. Зазначимо, що визнання особи безвісно відсутньою не відкриває спадщину – для цього необхідне оголошення особи померлою відповідно до ст. 46 ЦК України [2].

Судова практика з розгляду справ про визнання безвісно відсутніми свідчить про сталість підходу щодо дотримання річного строку відсутності, навіть за умов воєнного стану. Зокрема, в ухвалі по справі № 556/853/24 суд визнав військовослужбовця безвісно відсутнім лише після того, як минув один рік з дати його зникнення. Іншим прикладом є справа № 183/7128/23, у якій суд дослідив докази про відсутність особи та підтвердження вжиття заходів для її розшуку, після чого задовольнив заяву [3].

Судові органи також дотримуються принципу презумпції збереження життя зниклої особи, отже, під час розгляду справи надається пріоритет доказам, що підтверджують саме відсутність зв'язку, а не факт смерті. Це має істотне значення, зокрема, для обмеження можливості дострокового відкриття спадщини або перепризначення соціальних виплат. Важливо розмежовувати адміністративну процедуру внесення до Єдиного реєстру осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, та судову процедуру визнання особи безвісно відсутньою. Перша процедура спрямована на організацію пошуку та державну підтримку сімей зниклих, натомість друга створює юридичні наслідки у майнових, сімейних та спадкових правовідносинах. Таким чином, ці інститути не є взаємозамінними, а доповнюють один одного в умовах правової невизначеності.

У підсумку слід зазначити, що інститут визнання особи безвісно відсутньою залишається важливим інструментом захисту прав у правовій системі України, зокрема в умовах воєнного стану. Водночас існує необхідність удосконалення правозастосовної практики з урахуванням викликів, які породжуються воєнними діями: спрощення процедур, зменшення тягаря доказування для родичів зниклих, створення єдиної міжвідомчої платформи для обміну інформацією. Це сприятиме належному захисту прав як осіб, що зникли, так і тих, хто постраждав внаслідок їхньої тривалої відсутності.

Список використаних джерел:

1. Маковій В.П. Темпоральні обмеження права щодо визнання особи безвісно відсутньою та оголошення її померлою під час воєнного стану. *Морська безпека*. 2023. С. 109-114.
2. Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин: Закон України від 12.07.2018 № 2505-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 2. Ст. 23.
3. Судове рішення у справі № 556/853/24 URL: <https://zakononline.com.ua> (дата звернення 12.11.20205)
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.
5. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40–41. Ст. 492.